

Данило Юрійович **РЯБУЩЕНКО**

студент, Національний Юридичний Університет ім. Ярослава Мудрого

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6279-1966>

e-mail: d.yu.ryabuschenko@nlu.edu.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА КАТЕГОРІЇ "ЦИФРОВИХ (ЕЛЕКТРОННИХ) ДОКАЗІВ" У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті акцентовано увагу на формуванні «концепту» цифрового доказу у кримінальному провадженні. Проаналізовано та розкрито характерні особливості природи цифрової інформації (доказу), – на основі цього згенеровано авторську дефініцію «цифрового доказу». Робота містить погляди вітчизняних науковців-процесуалістів з питання необхідності інституціоналізації цифрового (електронного) доказу як процесуального джерела доказів. Автором висловлено і обґрунтовано персональну позицію проблематики цифрового доказу та вагомості його виділення на законодавчому рівні.

Ключові слова: інститут цифрового доказу, електронна (цифрова) інформація, документи, речові докази, процесуальні джерела доказів у кримінальному процесі

ВСТУП

Інформаційні та електронні технології є невід'ємною частиною сучасного суспільного устрою. З активним застосуванням матеріально-технічних об'єктів і мережі Інтернет безпосередньо пов'язано бурхливий розвиток процесу приведення інформації у цифрову форму. Це призводить до динамічного впровадження і застосування цифрових даних у функціонуванні соціуму та держави. У цьому аспекті варто зауважити, що кримінальна процесуальна діяльність як одна з процесуальних форм правосуддя не є винятком і прямо дотикається до процесу цифрової трансформації. Таке явище стосується не лише застосування різноманітних електронно-технічних інструментів, цифрових баз, електронних механізмів та ресурсів у кримінальному провадженні. Безперечно, такий технологічний поступ сприяє появі нового виду доказів – цифрових, що вимагає комплексного наукового та практичного осмислення. Крім того, необхідно розуміти, що питання появи великої кількості електронно-технічних засобів, котрі містять у собі специфічний цифровий зміст, змінює підходи та особливості доказової діяльності, яка набуває доволі нового значення у контексті кримінального провадження. До того ж постає проблематика визначення правової природи цифрових доказів та їхніх особливостей. У цій площині актуальним є фундаментальне питання місця такої особливої доказової інформації у системі процесуальних джерел доказів, а також аспект їхньої регламентованості у кримінальному процесуальному законодавстві України.

МЕТА роботи – розкрити сутність та правову природу концепту «цифрових доказів» у кримінальному процесуальному законодавстві, проаналізувати їхнє місце у системі процесуальних джерел доказів, співвідношення з іншими видами доказів, а також дослідити питання виокремлення інституту цифрових доказів у Кримінальному процесуальному кодексі (КПК) України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічним базисом дослідження є науково-емпіричні методи – збирання та порівняння інформації, а також комплексні методи аналізу, синтезу та

узагальнення. Теоретичною основою статті слугують праці вітчизняних науковців-процесуалістів, нормативна база українського законодавства та судова практика.

РЕЗУЛЬТАТ

Цифрові докази у кримінальному процесі є достатньо дискусійною та складною категорією. По-перше, через те, що на нормативному вимірі відсутня комплексна та вичерпна позиція законодавця з цієї проблематики. По-друге, через активну та неоднорідну дискусію на доктринальному рівні стосовно перспективи інституціоналізації цифрових доказів у кримінальному процесі.

Слід зазначити, що законодавець не встановлює чіткого правового конструкту «цифрового доказу», зокрема дефініції, видової класифікації та специфічних особливостей. Відповідно до законопроекту № 4004 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів», автори обирають поняття саме електронного, а не цифрового доказу. Так, згідно з проектом закону під електронними доказами варто розуміти інформацію в електронній або цифровій формі, яку можна застосувати як доказ факту або обставини, що має значення у кримінальному провадженні. До того ж у законопроекті наголошується на класифікації електронних (цифрових) доказів, зокрема до них належать: електронні документи (текстові документи, графічні зображення, фотографії, відео- та звукозаписи); віртуальні активи; вебсайти, вебсторінки; текстові, мультимедійні та голосові повідомлення; метадані; бази даних [2].

Необхідно наголосити, що на доктринальному рівні наявні розбіжності у номінативних підходах до категорії «цифрового (електронного) доказу». Зокрема, Д.М. Цехан пропонує застосовувати саме концепт «цифрового доказу», розуміючи під ним фактичні дані у дискретній (цифровій) формі, що містяться на певному матеріальному носії та після оброблення стають доступними для сприйняття [3, ст. 257]. А.В. Столітній та І.Г. Каланча у цьому контексті напрочуд визначають дефініцію «електронного доказу». Авторі наголошують на тому, що відповідне визначення є суто

теоретичною категорією, і розуміють під електронним доказом збережену в електронній формі інформацію, що розташовується на будь-якому матеріально-електронному носії, електронних пристроях чи інформаційних системах [4, ст. 182]. Ю.Ю. Орлов, С.С. Чернявський пропонують поняття «електронного відображення» як процесуального джерела доказів. [5, ст. 19].

З метою комплексного розгляду та аналізу категорії «цифрового доказу» необхідно дослідити своєрідні ознаки та специфічні особливості, що притаманні такому виду доказів. Безперечно, будь-яка цифрова (електронна) інформація стає доказом у кримінальному провадженні тоді, коли вона безпосередньо (речовий доказ) чи опосередковано (документ) пов'язана із вчиненням кримінального правопорушення, отримана у законодавчо визначеному порядку та пройшла відповідну процедуру оброблення. І в цьому контексті варто зауважити, що питання правової концепції цифрового (електронного) доказу прямо окреслюється основоположним та ключовим поняттям – цифрова або електронна інформація. Фундаментальною ознакою цифрового доказу (інформації), є форма вираження таких даних – *цифрова* або *електронна*. Ця особливість обумовлює бінарну характерність вираження цифрового доказу. Зокрема, він має *нематеріальний* та *кодований характер*, однак задля необхідності його дослідження і безпосереднього сприйняття уповноваженими суб'єктами реалізується конвертування таких даних у матеріальний та нешифрований вигляд (копії цифрових документів, витяги з електронних даних тощо) Проте в цьому аспекті не слід плутати категорії «документу» і «цифрового доказу», тому що хоча цифрова інформація і може бути перетворена у матеріальний вигляд, але вона має своєрідну будову, механізм функціонування та середовище зберігання, а також не має якісних матеріальних особливостей [6, ст. 80].

Цифрові докази (інформація) є *продуктом механічного функціонування матеріально-технічного носія або діяльності людини в таких об'єктах*. Однак у цьому контексті варто виділяти іншу вагому особливість цифрового доказу (інформації) – *автономність*, тобто можливість об'єктивно існувати поза межами носія та не мати з ним перманентного зв'язку. Це обумовлює здатність такої інформації бути *трансмiсивною* (трансльованою), тобто передаватися на різноманітні носії інформації, а також бути *мультиплікативною*, тобто зберігатися на різних пристроях, без втрати автентичності та оригінальності. З іншого боку, ці особливості спричиняють ознаку *нестійкості* цифрового доказу, що може мати вияв стосовно певних дистанційних змін і маніпулювань відповідною інформацією [7, ст. 102-103].

Так, резюмуючи вищезазначені ознаки та особливості природи категорії цифрової інформації (доказу), можна запропонувати авторське визначення концепту «цифрового доказу». **Під цифровим доказом у кримінальному провадженні** варто розуміти не матеріальні, автономні об'єкти цифрового (електронного) виміру, що мають кодовий характер, цифрову або електронну форму вираження, трансмісивну та мультиплікативну здатність конвертування та є продуктом механічного функціонування матеріально-технічного

носія або діяльності в ньому людини, від чого абувають певного значення для кримінального провадження.

Питання виокремлення цифрового доказу у кримінальному процесуальному законодавстві обумовлюється основоположною проблематикою місця даного виду доказів серед процесуальних джерел доказів у КПК, а також співвідношенням з іншими видами доказів.

Удослідженні того чи іншого доказу, зважаючи на його сутнісні характеристики та ознаки, необхідно здійснити класифікацію за певною видовою нормативною категорією. У системі процесуальних джерел доказів у кримінальному провадженні виділяють: показання, речові докази, документи та висновки експертів. Відповідно до наявних законодавчих засад, а саме ст. 99 п. 1 ч. 2 КПК такі цифрові об'єкти, як матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (зокрема комп'ютерні дані) є «документами» у контексті наявної нормативної класифікації. Зі свого боку, згідно з ч. 1 ст. 99 документ є матеріальним об'єктом, створеним зі спеціальною метою, котрий містить відомості, зафіксовані знаками, зображенням, звуком, та які може бути застосовано у кримінальному провадженні [1]. З приводу цього питання Д.М Цехан слушно зауважує, що законодавець встановлює цифрові (електронні) докази крізь матеріальну призму [3, ст. 257]. Тобто видовий перелік об'єктів (фото-, відео, аудіоматеріали, комп'ютерні дані), встановлених у п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК визначаються через родову категорію «документу», котрий за своєю об'єктивною сутністю є матеріальним об'єктом [1, ст. 99]. До того ж нормотворець вкладає матеріальний зміст й у положення п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК, де визначається відповідний перелік цифрових (електронних) об'єктів, шляхом інкорпорації словосполучення «... та інші носії інформації».

Так, законодавець встановлюючи процесуальні джерела доказів у кримінальному законодавстві, розташовує «імпліцитний» конструкт цифрового доказу крізь площину «документу». «Імпліцитність» цифрових доказів полягає в їхньому невизначеному та «прихованому» існуванні, адже, з одного боку, встановлюється певний перелік цифрових об'єктів, що за своєю сутністю є кодованою та нематеріальною інформацією, у категорії «матеріального» документу, а з іншого – не закріплюється хоча б оптимальна дефініція, котра містила зміст такого особливого виду доказової інформації, зважаючи на її специфічні особливості.

Слід аналізувати питання дискусійного вибору законодавця стосовно особливої класифікації процесуальних джерел доказів у контексті закріплення «цифрового (електронного) доказу» у кримінальному процесі, у системному аналізі з підходами інших процесуальних галузей права. Зокрема, А.В. Коваленко у такому аспекті зазначає, що процесуальне доказування є інтегрованою та мультидисциплінарною науковою галуззю, котра з урахуванням особливостей кожної форми судочинства має набувати цілісного розвитку та підходу до певних питань [8, ст. 239]. Відповідно до Закону України (ЗУ) «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» у Цивільному процесуальному кодексі (ЦПК), Господарському процесуальному кодексі

(ГПК), Кодексі адміністративного судочинства (КАС) України встановлюється абсолютно відмінний підхід до виділення та осмислення категорії «цифрового (електронного) доказу». Ці кодифіковані процесуальні акти оперують поняттям «електронний доказ», під яким слід вважати *інформацію, зафіксовану в електронній формі*, що містить факти про обставини, які мають значення для справи [9]. Прогресивним кроком є не лише базове встановлення відповідної дефініції, але й закріплення в ній основоположного принципу визначення цифрового (електронного) доказу крізь «нематеріальну» призму інформації, в електронній (цифровій) формі, що повноцінно враховує природу та сутнісні особливості цифрового. Крім того, ЗУ «Про внесення змін ...» регламентує також види носіїв, які можуть містити цифрову інформацію, зокрема це – портативні пристрої (карти пам'яті, мобільні телефони), сервери, системи резервного копіювання тощо. Новелою є розрізнення письмового та електронного доказу, зокрема у випадку подання до суду електронного доказу у паперовій копії, така інформація не буде вважатися паперовим доказом. До того ж регулюються положення відносно зберігання та повернення електронних доказів [9].

Так, відповідні законодавчі зміни на процесуальній площині формують змістовний інститут «цифрових (електронних) доказів» у системі джерел доказування у ЦПК, КАСУ, ГПК, що є концептуальним поступом у розумінні специфічного явища «цифрового доказу», а також узгодження нормативного базису з основоположними характеристиками цифрового (електронного) доказу. Стосовно кримінального судочинства це виявляє змістовну та системну колізійність, в аспекті закріплення у КПК дискусійної позиції стосовно розуміння цифрового доказу як матеріального документу, чим безпосередньо нівелюється сутність цифрової інформації як ключового елемента цифрового доказу. Отже, вищезазначені протиріччя кримінального процесуального законодавства потребують нагального регламентування зі створенням повноцінного інституту «цифрового доказу» як джерела доказування.

Такий аналіз та аргументи підтримуються на доктринальному рівні. Д.М. Цехан зауважує, що, зважаючи на специфічні та виняткові особливості цифрового доказу, його неможна віднести до жодної категорії процесуальних джерел доказів у кримінальному процесуальному законодавстві, а тому є підстави до законодавчого оформлення відповідних новел [3, ст. 259]. Такої думки з проводу легального закріплення «електронного доказу» дотримується і А.В. Коваленко [8, ст. 242]. П.О. Метелев є прихильником виділення цифрового доказу як окремої категорії серед процесуальних джерел доказів у кримінальному процесі [6, ст. 84].

На противагу формуванню інституту цифрових доказів у кримінальному процесі висловлюються А.В. Столітній та І.Г. Каланча. Науковці зауважують на недоцільності та штучності такого процесу, обґрунтовуючи це некоректністю умовного поділу доказів на електронні або письмові, а також підміною електронної форми фіксації доказів [4, ст. 184]. Проте, висловлюючи глибоку повагу до авторів, слід зауважити на відході від такої позиції, зважаючи на наступне. Стосовно питання підміни електронної форми фіксації доказів, то

в цьому аспекті варто виходити з самої концептуальної сутності процесуального джерела доказу у кримінальному провадженні. У разі, коли показання свідків, висновок експерта чи речовий доказ зафіксовані в електронній або цифровій формі, то лише така ознака стосовно форми не конвертує ці дані у цифровий доказ. Необхідно розуміти, що, по-перше, цифрові докази за своєю сутністю є нематеріальною формою вираження цифрової або електронної інформації, яка зазвичай потребує оброблення саме у відповідній цифровій формі, за допомогою спеціальних засобів програмного забезпечення та матеріального носія. Це створює велику кількість особливостей процедури фіксації, дослідження та збереження такого виду доказів в аспекті кримінального провадження. По-друге, перманентний розвиток інформаційних технологій породжує велику кількість нових об'єктів цифрового характеру, котрі можуть мати значення для кримінального провадження. Це може бути не лише відео- аудіо-записи або комп'ютерні дані, а й цифрові активи, такі як криптовалюти, NFT чи метадані, спеціальне програмне забезпечення, програми, що мають здатність до прихованого самопоширення (віруси). А отже, наявність таких об'єктів вимагає певної категоризації з боку законодавця. І в цьому контексті йдеться не лише про формальну дефініцію «цифрового доказу» або орієнтовну класифікацію нематеріальних цифрових об'єктів, – варто акцентувати увагу на процедурі доказування, у площині регламентації законодавцем спеціальних правил і принципів фіксації та дослідження такого особливого виду доказових об'єктів, що мають значення для кримінального провадження.

Базуючись на вищезазначеній проблематиці, окреслюється одне з найважливіших питань стосовно місця цифрового доказу у процесуальних джерелах доказів, а саме його співвідношення та розрізнення з категорією «документу». У цьому контексті акцентують увагу Ю.Ю. Орлов та С.С. Чернявський. Вони наголошують, що, по-перше, цифрова інформація зазвичай формується природно-технічним шляхом, тобто без втручання певного суб'єкта, проте внаслідок дій в інформаційній мережі. Класичний документ напроход є створений людиною. По-друге, цифровий доказ та документ різняться за своїм змістом. Документ містить письмові знаки (текст), схеми, рисунки, котрі безпосередньо виражені на матеріальний лад, цифровий доказ може містити не лише певну виражену цифрову інформацію, але й «імпліцитну», недоступну для звичайного користувача. Наприклад, метадані, що фактично є «даними про інші дані», містять відомості про модифікацію цифрового доказу, його створення, місце зберігання, суб'єкта створення тощо, і водночас недоступні без спеціального дозволу. По-третє, документ як сукупність відомостей, що виражені у формі знаків, має безпосередній зв'язок із власним матеріальним носієм. Зважаючи на своєрідну природу і особливості цифрової інформації стосовно здатності вільно копіюватися та передаватися, цифровий доказ не є прив'язаним до конкретного матеріально-технічного носія, оскільки може знаходитися в обігу мережею, відтворюватися одночасно та на різноманітних пристроях, при цьому не втрачаючи форми і змісту [5, ст. 15].

А.В. Коваленко підіймає специфічну проблематику

відносно конструкту «документу» як процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні, крізь призму якого законодавець «пропонує» виокремлювати цифрові (електронні) докази. Зокрема ч. 1 ст. 99 КПК встановлює принцип зв'язку документа і матеріального носія (об'єкта) даних. Відповідно до цього документом (зокрема цифровим доказом) вважається не конкретний цифровий об'єкт, що має значення для кримінального провадження, а його матеріальний носій. Найвніше законодавче положення, за переконанням автора, спричиняє процесуальні складнощі з практичного погляду, що має місце у разі фіксації цифрової інформації [8, ст. 239]. У цьому контексті неможливо не погодитися з твердженнями науковця, однак варто додати, що положення ч. 1 ст. 99 КПК стосовно позиції сприйняття документу крізь його матеріальний носій порушує концептуальні особливості «цифрового доказу». По-перше, цифровий доказ, що за своєю технічною природою є автономним стосовно матеріально-технічного носія, він може бути створений на певному носії, проте має властивість відображатися та перебувати на будь-яких пристроях. По-друге, розбір конструкції ч. 1 ст. 99 КПК дає підстави вважати, що законодавець, розглядаючи документ (цифровий доказ) крізь спектр пріоритетизації матеріально-технічного носія, вносить неясність в питання доказування. У цьому аспекті необхідно наголосити на предметі дослідження, чи це буде матеріально-технічна основа чи цифровий доказ, котрий на ній міститься.

Слід зауважити, що як цифрові дані, котрі мають значення для кримінального провадження, так і матеріально технічний носій, на якому вони зберігаються, мають підлягати дослідженню. Це питання залежить від контексту особливостей того чи іншого доказу. Якщо матеріальний носій охоплює цифрові або фізичні сліди кримінального правопорушення, то відповідно такий об'єкт буде визнаватися речовим доказом. За умови, якщо носій буде містити цифрову інформацію, котра є предметом, об'єктом або зберегла сліди кримінального правопорушення, це буде визнаватися речовим доказом крізь власну матеріальну форму об'єктивного закріплення, що також має значення для кримінального провадження. Однак матеріальний носій в аспекті «документу» не буде мати жодного значення, коли він є лише формою закріплення цифрової інформації, за умови що ключовим є аналіз самих цифрових даних, їхньої будови, складників та метаданих. Варто зазначити на обов'язковому перенесенні цифрового доказу (цифрової інформації) на окремий фізичний носій. У цій площині спосіб закріплення буде слугувати саме засобом правоохоронного призначення задля мети подальшого дослідження доказу. Наприклад, у разі коли цифрова інформація не може бути відтворена у матеріальному вигляді, спеціальний суб'єкт може здійснити фіксування такої інформації на портативний носій (оптичний диск, флеш-накопичувач). Тобто слід виходити зі співвідношення понять «форма» та (або) «зміст» доказу у контексті їхньої важливості для кримінального провадження, що буде зумовлювати приналежність цифрової інформації до «речового доказу» або «документу».

Проте на сучасній законодавчій площині чинна норма ст. 99 КПК, що закріплює матеріальний принцип при-

в'язки цифрової інформації, де першість надається саме матеріально-технічному носієві, котрий об'єктивно може не мати значення для кримінального провадження, напрочуд цифрова інформація є істотною та виходить за межі «документу». Слід додати, що Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду (ККС ВС) у справі № 751/6069/19 зауважив, що матеріальний носій – лише спосіб збереження інформації, який має значення тільки, коли електронний документ виступає речовим доказом. Головною особливістю електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія [10].

Прихильники підходу «універсальної» концепції документу можуть апелювати на відсутності необхідності виділення інституту цифрових доказів, опираючись на логічний ланцюжок збирання та оброблення цифрової інформації – за постійної перманентної матеріальної форми зберігання цифрового доказу. Однак від цього така цифрова інформація не стає матеріальною, вона зберігає свої унікальні особливості та характеристики, і лише в такий спосіб придатна для сприйняття уповноваженими суб'єктами. Варто зважати на тому, що науково-технічний прогрес породжує все більше об'єктів цифрового простору, котрі мають набувати певні нормативні підходи до збирання, фіксації та дослідження, чим і обумовлюється створення інституту цифрових доказів у кримінальному процесі. Адже такий масив цифрових об'єктів, котрий постійно збільшується, не може розумітися та тлумачитися «матеріалізованою» закріпленою конструкцією документу, а потребує оновленої нормативної форми.

Особливим аспектом є проблематика співвідношення і диференціації цифрової інформації з категорією «речового доказу». Відповідно до ст. 98 КПК речовими доказами є матеріальні об'єкти, котрі були знаряддям кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які може бути застосовано як доказ факту чи обставин, що встановлюються у кримінальному провадженні, зокрема предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом [1]. У контексті такої дефініції законодавець також закріплює принцип «матеріальності» речового доказу. Однак варто зауважувати на тому, що об'єктом або предметом кримінального правопорушення можуть бути не лише об'єкти матеріального світу, це можуть бути і цифрові об'єкти. З появою новітніх технологій, наприклад база даних блокчейн, фінансові злочини або будь-яке конвертування неправомірно отриманих коштів може бути реалізоване за допомогою різноманітних видів віртуальних активів (cryptocurrency, NFT). До того ж доречно змоделювати ситуацію, за якої предметом кримінального правопорушення може бути програма-вірус або ж сліди кримінально-протиправної діяльності будуть містити метадані. Всі ці цифрові (електронні) об'єкти є нематеріальними і можуть не бути прив'язаними до конкретного матеріального носія, котрий буде містити сліди кримінального правопорушення, а отже, і не будуть розглядатися крізь фізичну форму закріплення. Водночас відповідні об'єкти самостійно будуть мати безпосереднє значення для кримінального провадження. Тому є необхідність нормативної зміни концепту «ре-

чового доказу» шляхом його розширення в аспекті регламентації принципу нематеріальності об'єктів, що можуть належати до речових доказів.

ВИСНОВОК

Здійснений аналіз обумовлює висновок про невідповідність норми ч. 1 ст. 99 КПК до основоположних ознак та природи цифрового доказу (інформації). Фундаментальною проблемою є неможливість «органічного поглинання» «цифрового доказу», таким процесуальним джерелом доказів як «документ». Адже в наявній правовій площині «цифровий доказ» є ширшим за власною сутністю та виходить за межі змісту «документу» як доказу у кримінальному процесі. У цьому контексті необхідно наголосити, що саме законодавча регламентація інституту «цифрового доказу» шляхом надання переваги саме цифровій інформації, а не матеріальному носію, є належним вирішенням

відповідного питання. Доцільно зауважити на тому, що законодавець має сформулювати не лише формально-теоретичну дефініцію та оптимальну класифікацію цифрових доказів, – це має бути комплексна нормативна основа, котра містить аспекти співвідношення з іншими видами доказів, принципи фіксації, оцінювання і зберігання, з урахуванням своєрідних характеристик такого виду доказів. Це сприятиме не лише системності підходів до регулювання питань доказів у процесуальних галузях права, а й буде слугувати для реалізації основоположних засад, завдань та принципів кримінального судочинства. Вирішення дискусійного положення категорії «цифрового доказу» ліквідує масив законодавчих колізій, концептуальних прогалин, попередить гіпотетичні маніпулювання, неоднозначні трактування такого виду доказової інформації в аспекті правозастосовної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651VI (зі змін. і доп.). *Верхов. Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про внесення змін до КПК щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів: проект Закону України від 01.09.2020 р. № 4004 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69771
3. Цехан Д.М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце в системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2013. № 5. С. 256-260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_58
4. Каланча І.Г., Столітній А.В. Формування інституту електронних доказів у кримінальному процесі України. *Проблеми законності.* 2019. Вип. 146. С. 179-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2019_146_17
5. Орлов Ю.Ю., Чернявський С.С. Електронне відображення як джерело доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2017. № 1. С. 12-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_1_3
6. Метелев О.П. Гносеологічна та правова природа цифрових доказів у кримінальному процесі. *Правова позиція.* 2018. No 1(20). С. 75–86. URL: <http://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2018/1/9.pdf>
7. Крицька І. О. Речові докази у кримінальному провадженні: монографія. Харків, 2018. 280 с.
8. Коваленко А.В. Електронні докази в кримінальному провадженні: сучасний стан та перспективи використання. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка.* 2018. Вип. 4(84). С. 237–245.
9. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
10. Постанова Касаційного Кримінального Суду Верховного Суду від 10.09.2020 № 751/6069/19 URL:<http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=91722819&red=100003ad3e2380c6111ece3cbf7a26ca506213&d=5>

References

1. Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 04.13.2012 No. 4651VI (amended and supplemented). *Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (In Ukrainian).
2. On making changes to the Criminal Procedure Code regarding increasing the effectiveness of the fight against cybercrime and the use of electronic evidence: draft Law of Ukraine dated September 1, 2020 No. 4004. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69771 (In Ukrainian).
3. Tsekhan D.M. Digital evidence: concepts, features and place in the system of proof. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence.* 2013. No. 5. pp. 256-260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_58 (In Ukrainian).
4. Kalancha I.H., Stolitnii A.V. Formation of the institute of electronic evidence in the criminal process of Ukraine. *Problems of legality.* 2019. Issue 146. pp. 179-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2019_146_17 (In Ukrainian).
5. Orlov Y.Yu., Chernyavskiy S.S. Electronic display as a source of evidence in criminal proceedings. *Legal journal of the National Academy of Internal Affairs.* 2017. No. 1. pp. 12-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_1_3 (In Ukrainian).
6. Metelev O.P. Epistemological and legal nature of digital evidence in the criminal process. *Legal position.* 2018. No. 1(20). pp. 75–86. URL: <http://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2018/1/9.pdf> (In Ukrainian).
7. Krytska I.O. Physical evidence in criminal proceedings: monograph. Kharkiv, 2018. 280 p. (In Ukrainian).
8. Kovalenko A.V. Electronic evidence in criminal proceedings: current state and prospects of use. *Bulletin of the LDUVS named after E.O. Didorenko.* 2018. Issue 4(84). pp. 237–245. (In Ukrainian).
9. On amendments to the Economic Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts: Law of Ukraine dated October 3, 2017 No. 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>(In Ukrainian).
10. Resolution of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated 10.09.2020 No. 751/6069/19 URL:<http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=91722819&red=100003ad3e2380c6111ece3cbf7a26ca506213&d=5> (In Ukrainian).

Danylo RIABUSHCHENKO

student, Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6279-1966>

e-mail: d.yu.ryabuschenko@nlu.edu.ua

CONCEPTUAL AND THEORETICAL PROBLEMS OF THE CATEGORY OF "DIGITAL (ELECTRONIC) EVIDENCE" IN THE CRIMINAL PROCESS

Introduction. The rapid development of the process of bringing information into digital form is directly related to the active use of material and technical facilities and the Internet. Such technological progress contributes to the emergence of a new type of evidence - digital, which requires complex scientific and practical understanding.

The purpose of the paper is revealing the essence and legal nature of the concept of "digital evidence" in criminal procedural legislation, as well as analyze their place in the system of procedural sources of evidence, their relationship with other types of evidence, as well as investigate the issue of distinguishing the institution of digital evidence in the Criminal Procedure Code.

Results. Digital evidence in the criminal process is a rather controversial and complex category. Firstly, due to the fact that there is no comprehensive and comprehensive position of the legislator on the normative dimension regarding this issue. Secondly, due to the active and heterogeneous discussion at the doctrinal level regarding the perspective of institutionalization of digital evidence in the criminal process. In order to comprehensively consider and analyze the category of "digital evidence", peculiar features and specific features inherent in this type of evidence were analyzed. Synthesizing the signs and features of the nature of the category of digital information (evidence), the author proposed a definition of the concept of "digital evidence".

It is indicated on the available place of digital evidence in the system of procedural sources of the criminal process. The issue of the debated choice of the legislator regarding the special classification of procedural sources of evidence, in the context of securing "digital (electronic) evidence" in the criminal process, in a systematic analysis with the approaches of other procedural branches of law, is analyzed. Considered the relationship of digital evidence with other types of evidence, in particular physical evidence and documents.

Conclusion. The author concluded about the need to highlight the concept of "digital evidence" at the level of criminal procedural legislation.

Keywords: institute of digital evidence, electronic (digital) information, documents, physical evidence, procedural sources of evidence in criminal proceedings